

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»

«Затверджено»

Голова приймальної комісії

О.Я. Чебикін

2021 р.

ПРОГРАМА співбесіди
зі спеціальності 231 Соціальна робота
на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Одеса – 2021

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма співбесіди з соціальної роботи розрахована для вступників до бакалаврату на 2 курс за спеціальністю 231 соціальна робота. Вступний екзамєн із соціальної роботи проводиться з метою встановлення рівня науково-теоретичної та практичної підготовки вступників для навчання на бакалавра.

Відповідно до Правил прийому абітурієнти проходять співбесіду з наступних навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Теорія соціальної роботи», «Технологія соціальної роботи», «Соціалізація особистості» тощо. Мета співбесіди – визначити глибину знань з соціальної роботи, професійні вміння і навички абітурієнтів.

Майбутні фахівці повинні **знати** теоретичних основ соціальної роботи, технологій та методів соціальної роботи, а саме:

- предмету, основних категорій та понять соціальної роботи, її головних функцій;
- принципів соціальної роботи як наукової галузі та сфери практичної діяльності;
- основ наукових соціальних досліджень;
- сутності соціалізації як соціально-педагогічного явища;
- основ соціальної роботи, її структури, функцій, напрямів здійснення та видів соціальної роботи;
- методів професійної діяльності соціального працівника;
- законодавчо-правових засад соціальної роботи;
- професійно-етичних норм соціальної роботи.

Повинні **вміти**:

- застосовувати теоретичні знання для аналізу соціальних явищ;
- визначати шляхи та засоби соціальної роботи в умовах конкретного мікросередовища;
- застосовувати технологічний підхід до соціальної роботи з різними категоріями клієнтів;
- професійно аналізувати ситуації, що виникають у професійній діяльності та надавати допомогу клієнту.

Структура програми включає «Пояснювальну записку», «Критерії та показники і оцінювання знань та вмінь вступників», два розділи – «Теоретичні засади соціальної роботи» та «Соціальна робота з окремими категоріями клієнтів», а також список рекомендованої літератури.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Закономірності та принципи соціальної роботи

Особливості сучасної соціальної політики в Україні, стан і тенденції соціального розвитку України. Кризові явища та процеси в українському суспільстві. Організація соціального захисту різних категорій населення. Значення соціальної політики держави в забезпеченні прав і свобод громадян, задоволення їхніх основних потреб та інтересів.

Сучасні теорії соціальної роботи. Теорія індивідуальної, групової, общинної соціальної роботи. Теорія соціального адміністрування та планування соціальної роботи.

Система цінностей у соціальній роботі. Базові цінності соціальної роботи в Україні. Професійна етика соціального працівника.

Сутність соціальної роботи. Різні визначення соціальної роботи. Мета і завдання соціальної роботи.

Соціальна робота як вид професійної діяльності

Професія «соціальний працівник» в Україні. Офіційне визнання професії. Розвиток практики соціальної роботи в сучасній Україні. Етичний кодекс соціального працівника в Україні. Сфери діяльності та рольові моделі соціального працівника в Україні.

Поняття процесу практичної соціальної роботи. Аналіз рис процесу соціальної роботи, в тому числі, його циклічності. Опис фаз процесу роботи з клієнтом: первинне оцінювання, планування догляду, втручання, кінцеве оцінювання. Аналіз ситуацій із визначенням мети і завдань втручання.

Соціальна робота як професія. Соціальний робітник, соціальний працівник і фахівець з соціальної роботи: кваліфікаційні характеристики. Сфери та напрямки діяльності соціального працівника. Основні функції соціального працівника. Навички соціального працівника. Професійний соціальний працівник та соціальний працівник на громадських засадах (волонтер).

Об'єкт і суб'єкт соціальної роботи. Рівні залучення клієнтів у процес соціальної роботи: отримувач, користувач, споживач. Поняття «клієнт» у соціальній роботі. «Клієнт соціальної роботи» у широкому значенні та вразливі (маргіналізовані) верстви населення в Україні. Поняття соціального виключення та дискримінації клієнтів. Імпауермент клієнтів. Характеристика професійної соціальної допомоги та професійних стосунків. Професійні межі у стосунках з клієнтом.

Нормативно-правові засади соціальної роботи в Україні

Соціальна політика в Україні. Українське законодавство щодо соціальної роботи в Україні. Соціальний захист в Україні. Рівні соціального захисту. Поняття соціального забезпечення. Види забезпечення в Україні. Особливості державної допомоги. Пільги, гарантії і компенсації як види соціального забезпечення.

Міжнародні та українські нормативно правові документи, які регулюють сферу професійної діяльності соціального працівника.

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОКРЕМИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ

Соціальна робота з дітьми вулиці

Соціальний портрет дітей вулиці. Історичний аспект проблеми дитячої безпритульності у порівнянні з дитячою безпритульністю 20-х років. Категорії дітей вулиці. Основні напрями, форми і методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Соціальна робота з особами з функціональними обмеженнями

Аналіз ставлення суспільства до людей з особливими потребами. Соціальні проблеми людей з особливими потребами в Україні. Можливості реабілітації осіб з фізичними і психічними вадами в Україні. Термінологія соціального працівника у роботі з клієнтами, що мають особливі потреби. Рефлексивна та індивідуальна моделі роботи. Соціальна модель соціальної роботи з людьми з особливими потребами. Основні напрями, форми і методи соціальної реабілітації осіб з функціональними обмеженнями.

Соціальна робота з особами похилого віку

Особливості соціальної політики щодо осіб похилого віку в Україні. Періоди та типи старості. Соціальні та психологічні проблеми осіб похилого віку та їх зв'язок із віковими психофізіологічними особливостями. Соціальна робота з людьми похилого віку в Україні та можливі перспективи її розвитку. Основні обов'язки соціального працівника у роботі з особами похилого віку. Компетентність соціального працівника у роботі з клієнтами літнього віку. Функціонування закладів системи соціального обслуговування клієнтів літнього віку. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в інституціях. Специфіка та зміст діяльності територіальних центрів в Україні. Принципи, форми і методи соціальної роботи з клієнтами похилого віку.

Соціальна робота з сім'ями, що опинились у складних життєвих обставинах

Життєдіяльність сім'ї як об'єкт соціальної роботи. Поняття «складні життєві обставини». Класифікація сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах. Основні напрями соціальної роботи з сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах. Форми і методи соціальної роботи з сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах. Взаємодія соціальних служб в процесі надання соціальних послуг сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах.

Соціальна робота з особами, схильними до правопорушень

Ресоціалізація осіб, які перебувають в конфлікті зі законом, як об'єкт соціальної роботи. Психологічні особливості осіб, схильних до правопорушень. Категорії осіб, схильних до правопорушень. Чинники соціальної дезадаптації, пов'язані із кримінальним покаранням. Соціальні і психологічні проблеми осіб, що перебувають або повернулися з місць позбавлення волі.

Відновний, реабілітаційний та корекційний підходи до ресоціалізації осіб, які перебувають в конфлікті зі законом. Соціальна робота з особами, які відбувають покарання в пенітенціарних закладах. Соціальна адаптація і

реінтеграція осіб, які звільнились із місць позбавлення волі. Соціальна реабілітація осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням або засуджених до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. Взаємодія установ виконання покарання і соціальних служб в процесі ресоціалізації осіб, засуджених за скоєння злочинів.

Соціальна профілактика адиктивної поведінки

Адиктивна поведінка як соціальне відхилення і як відхилення від психологічної норми. Види адикцій. Ознаки адиктивної поведінки. Причини і механізм формування адиктивної поведінки. Соціальні і особистісні наслідки адиктивної поведінки.

Сутність соціальної профілактики адиктивної поведінки. Моделі соціальної профілактики адиктивної поведінки. Напрями, форми і методи соціальної профілактики адиктивної поведінки.

Соціальна робота в галузі попередження захворювань, що передаються статевим шляхом та ВІЛ

Хвороби, що передаються статевим шляхом (ХПСШ) як чинник, що формує норми сексуальної поведінки і як соціальна проблема. Шляхи розповсюдження ХПСШ та ВІЛ. Ознаки небезпечної щодо зараження ХПСШ поведінки. Соціальна та психологічна характеристика груп ризику зараження на ХПСШ. Зміст, моделі, принципи, форми і методи профілактики ХПСШ. Профілактична робота серед широких кіл населення та груп ризику. Стратегія зменшення шкоди у роботі з групами ризику. Соціальні і психологічні проблеми осіб, вражених ВІЛ. Зміст, форми і методи соціальної допомоги особам, які інфіковані ВІЛ та хворі на СНІД.

Соціальна робота з особами, які перебувають у стані соціально-психологічної дезадаптації та зробили спробу суїциду

Самогубство: проблема особистості і проблема суспільства. Типи суїцидів. Психологічні передумови суїцидальної поведінки. Причини і чинники суїцидів. Групи ризику формування суїцидальної поведінки. Процес формування суїцидальної поведінки. Характеристика суїцидального стану та ознаки людини, що знаходиться у суїцидальному стані. Засоби психологічної допомоги людині, яка знаходиться у суїцидальному стані. Основні принципи, форми і методи профілактики кризових станів людини, психологічної підтримки і реабілітації суїцидентів. Організація роботи кризових соціально-психологічних центрів та служби «Телефон довіри». Соціально-психологічна робота з оточенням суїцидента.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СПІВБЕСІДИ

176-200 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі питання. Абітурієнт демонструє знання матеріалу та його розуміння. Відповідь має логічну та структурну завершеність, раціональний підхід до викладення відповіді (розв'язання питання), терміни вживаються вступником коректно, розкрито основні поняття, приведено правильний узагальнюючий висновок. Абітурієнт не допускає жодної помилки у

використанні наукової термінології.

151-175 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнтів при відповіді на всі питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Відповідь може містити 1-2 неточності. Наведено всі необхідні визначення, закони, закономірності тощо. Відповідь має логічну структуру, обрано правильний підхід до викладення відповіді (розв'язання питання), терміни вживаються вступником коректно, розкрито основні поняття, приведено правильний висновок.

126-150 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Абітурієнт допускає більше 3 помилок при використанні наукової термінології. Відповідь не має логічної завершеності, обрано нераціональний підхід до викладення відповіді (розв'язання питання), відсутні приклади, терміни вживаються вступником коректно, але не всі поняття розкрито, не приведено правильний узагальнюючий висновок.

100-125 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології. Основні визначення, закони, закономірності не наведені, або наведені з помилками. Відповідь не має логічної завершеності, обрано нераціональний підхід до викладення відповіді (розв'язання питання), відсутні приклади, некоректно вживані терміни, не всі поняття розкрито, не приведено правильний узагальнюючий висновок.

1-99 балів – незадовільна відповідь, виставляється у разі відсутності відповідей на всі запитання, або логіка викладання відповідей і послідовність відсутня.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальные проблемы социальной работы: [учебно-методическое пособие] / Л.Ц. Ваховский, А.П.Песоцкая, В.А.Кратина, Н.Б.Ларионова, К.М.Чертова, Н.В.Маркова, Н.А. Остроська; Гос. закл. «Луган.нац ..ун-т имени Тараса Шевченко». Москва : «Элтон-2», 2011. 129 с .
2. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб.. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
3. Введення у соціальну роботу: навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2001. 288 с.
4. Вікторова Л.В., Тверезовська Н.Т., Михайліченко М.В., Ржевський Г.М. Основи соціалізації особистості : навчальний посібник для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 6.010106 «Соціальна педагогіка». Київ : «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 475 с.

5. Веретенко Т.Г., Денисюк О.М. Вступ до спеціальності : соціальна педагогіка. Модуль 2: навчальний посібник. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 124с.
6. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Т. В. Семігіної, І.І. Миновича. Київ : Академвидав, 2005. 304 с.
7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д.Зверевої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
8. Капська А. Й. Соціальна робота: технологічний аспект / А. Й. Капська. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
9. Лукашевич М.П., Семігіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика): [Навчальний посібник] / М.П.Лукашевич, Т.В.Семігіна Київ : ІПК ДСЗУ, 2007. – 341 с.
10. Лютий В.П. Технологія соціальної роботи: Конспект лекцій: Розділ 1. Загальні технології соціальної роботи. Київ : Академія праці і соціальних відносин, 2003. 75 с.
11. Основы социальной работы: [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Н. Ф. Басов, В. М. Басова, О. Н. Бессонова и др.] ; под ред. Н. Ф. Басова. Москва : Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.
12. Соціальна робота в Україні: Навч. посібник / І.Д.Зверева, О.В.Безпалько, С.Я.Харченко та ін.; За заг.ред.: І. Д. Зверевої, Г.М.Лактіонової. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
13. Соціальна робота в Україні: Перші кроки/ Під ред. В.Полтавця. Київ : Академія, 2000. 236 с.
14. Соціальна робота: Навч. посібник, Ч.3: Робота з конкретними групами клієнтів/За ред. Т.Семігіної та І.Григи. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 166 с.
15. Тюття Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: Навчальний посібник 2-ге вид., перероб. і доп. / Л.Т.Тюття, І.Б.Іванова. Київ : Знання, 2008. 574 с.